

VERLOOP VAN DE STELTLOPERTREK OP DE LANDSCHOTSE HEIDE, AUGUSTUS 1986

Lex Peeters

Inleiding

In 1986 waren juli en augustus zeer droog. Tengevolge daarvan droogden de vrij ondiepe wateren in de Kempen geleidelijk uit. Zo ook de vennen op de Landschotse heide (gelegen ten zuiden van Middelbeers). Daardoor ontstonden fraaie strandjes en slikjes, die een grote aantrekkingskracht bleken uit te oefenen op diverse steltlopersoorten. Door een grote nieuwsgierigheid naar het doortrekverloop van deze vogelgroep, werd besloten om het gebied dagelijks te bezoeken en konsekwent de meest interessante soorten te tellen. Het onderzoek werd gestart op 7 augustus en moest als gevolg van een gebroken enkel helaas op 27 augustus beëindigd worden. Desalniettemin vormen de resultaten een aardige afspiegeling van drie weken steltloper trek.

De resultaten worden hieronder in het kort besproken in de vorm van een, misschien wat saaie, opsomming van feiten. Erg veel conclusies zijn er niet te verbinden aan een klein onderzoekje als dit.

Methode

De vennen werden in bijna alle gevallen 's middags bezocht. Steeds werd de zelfde route aangehouden. Elke telling nam circa vier uren in beslag. Bij de algemenere soorten, die soms in erg grote getale aanwezig waren (Kievit, Wilde Eend) moest volstaan worden met een schatting. De meeste soorten werden echter uitermate nauwkeurig geteld met behulp van verrekijker en telescoop (Kowa 60 mm, 20 x). Buiten ondergetekende nam Pierre van der Wielen uit Reusel een belangrijk deel van het onderzoek voor zijn rekening. Op 12 en 14 augustus is niet geteld, omdat toen geen van beiden daartoe in de gelegenheid was.

Steltlopers

De minst algemene steltlopers waren Goudplevier (1 ex. op 13 aug en 1 ex. op 22 aug), Zilverplevier (1 ex. op de 27e) en Bonte Strandloper (1 ex. op de 18e). Het meest algemeen was de Kievit. Het aantal van deze weidevogel was doorlopend veranderlijk ten gevolge van doortrek. Soms was het kontinu een komen en gaan van kleine, maar af en toe ook "respectabele", groepen

Kieviten. Ook tussen de vennen vond veel uitwisseling plaats, het geen het tellen vaak sterk bemoeilijkte. De grootste concentraties bevonden zich doorgaans aan de Keijenhurk en het Withollandsven. Op 21 augustus werd het totale aantal Kieviten op 4510 geschat, het maximum. Een "extreem dieptepunt" werd bereikt op 27 augustus, toen slechts 166 exemplaren werden geteld, zonder dat daarvoor een reden te vinden was.

De Kleine Plevier en de Bontbekplevier werden vrij onregelmatig aangetroffen. De eerste 3 Bontbekplevieren werden op de 15e waargenomen. Op de 21e bevonden zich wederom 3 exemplaren in het gebied en tussen 25 en 27 augustus verbleven 1 en kortstondig 2 exemplaren op de oevers. Het maximale aantal Kleine Plevieren werd op 8 augustus geteld. Aan de Keijenhurk fourageerden toen 7 exemplaren. Buiten een afwezigheid tussen 18 en 24 augustus werden verder steeds enkele exemplaren opgemerkt.

Scholekster, Regenwulp, Wulp en Grutto verschenen voornamelijk in de avonden op de Landschotse Heide met de bedoeling om aan de vennen te overnachten. Drie maal werd een slaapplaatsstelling gehouden. Een datum (28 juli) viel buiten de telperiode, maar is wel in onderstaand overzichtje voor de volledigheid opgenomen.

	28-07	10-08	18-08
Scholekster	10	16	2
Regenwulp	7	32	27
Wulp	75	110	285
Grutto	465	71	42

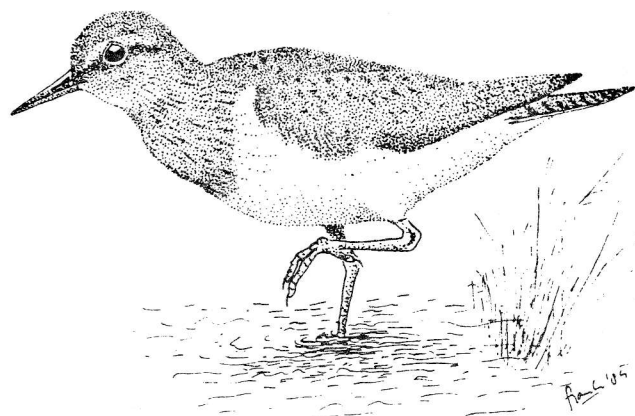
Het is vooral aardig dat deze resultaten het feit illustreren, dat de Wulp in de loop van augustus sterk op de slaapplaats toeneemt, terwijl de Grutto in die maand juist duidelijk weg- of doortrekt.

De Kemphaan was in wisselend aantal vertegenwoordigd. Hoewel de staafdiagram tussen 15 en 17 augustus een piek (32 ex) laat zien, moet over het geheel bekeken geconcludeerd worden dat er weinig sprake was van een toe- of afname van de doortrekintensiteit.

Bij de Tureluur is dat wel het geval. Het piekerige verloop laat voor die soort in de loop van augustus een afnemende tendens zien. Vrij opmerkelijk is de kortstondige opleving op 23 augustus naar 12 exemplaren.

Zowel de Groenpootruiter als de Zwarte Ruiter namen gedurende de telperiode sterk in aantal toe. De Groenpootruiter lijkt op 23 augustus haar maximum (28 ex.) bereikt te hebben, terwijl de Zwarte Ruiter, waarvan overigens pas op 10 augustus de eerste 2 exemplaren in het gebied verschenen, bij afsluiting van het onderzoekje het hoogste aantal tot dan toe bereikte. De laatste drie teldagen verbleven maar liefst 48 exemplaren op de Landschotse heide en het is maar zeer de vraag of dat aantal het maximum was. Nog niet eerder werd op de Landschotse Heide zo'n grote groep Zwarte Ruiters aangetroffen!

Op de eerste teldag, 7 augustus, werden 21 Oeverlopers geteld. De verdere periode bleef het gemiddelde rond de 10 exemplaren schommelen, met enkele fikse uitschieters naar boven en beneden.

Oeverloper

De Bosruiter was vooral in de eerste twee weken goed vertegenwoordigd. De pieken van 22 en 24 exemplaren zijn echter niet uitzonderlijk voor de Landschotse heide, waar in sommige jaren wel meer dan 30 exemplaren verblijven. In de laatste telweek nam het aantal beduidend af en 27 augustus was de eerste dag dat geen Bosruiters werden waargenomen.

Vrijwel onafgebroken waren, sterk verspreid, een aantal Witgatjes in de omgeving van de vennen aanwezig. Overdag ging de voorkeur van deze vogels uit naar modderige, liefst wat beschutte plekjes. De overdag veelal solitaire vogels groepeerden zich tegen de avond om gezamenlijk een slaapplek te zoeken. Het maximaal getelde aantal bedroeg 12 exemplaren.

Een schitterend verloop laat de staafdiagram van de Watersnip zien. Van 72 exemplaren op 7 augustus nam het aantal toe tot 255 exemplaren op 15 augustus, om zeer geleidelijk weer af te nemen naar 16 stuks op de 27e van die maand. Het gaat bij deze soort om minimumcijfers, want de Watersnip is een erg moeilijk te tellen soort; ondertelling is dus niet uitgesloten.

Overige soorten

Gedurende het onderzoekje waren de Fuut en de Dodaars onafgebroken in het gebied aanwezig. Beide soorten zijn op de Landschotse heide broedvogel, bovendien was er duidelijk sprake van doortrek. Zo nam het aantal Futen van 6 exemplaren op 7 augustus geleidelijk af naar 1 exemplaar op 16 augustus en bedroeg het aantal op de 19e opnieuw 6 exemplaren.

Het aantal Dodaarsen veranderde van dag op dag. Maximaal werden 7 exemplaren geteld, minimaal 1. Ook verbleef regelmatig een Geoorde Fuut op een van de vennen. Op 8 en 9 augustus bevonden zich op de Keijenhurk zelfs 2 exemplaren.

Op 13 augustus verscheen uit oostelijke richting een onvolwassen Aalscholver, die zich korte tijd op het Kromven ophield.

Het aantal Blauwe Reigers verliep tijdens de telperiode volgens een golfbeweging (zie staafdiagram). Maximaal waren 58 exemplaren aanwezig, minimaal 15. Opvallend is dat deze twee uitersten erg dicht na elkaar vielen.

Het voorkomen van grotere aantallen hing mogelijk samen met lage waterstanden: de hier rijkelijk voorkomende hondsvij was daardoor gemakkelijk bereikbaar. Overdag verbleef het merendeel van de vogels aan de Keijenhurk, maar ze overnachtten vermoedelijk bij de rustige plas ten noordoosten van de visvijvers, de plaats waar ze ook konsekwent naar uitweken bij verstoring. Op 7, 8 en 9 augustus was een adulte Zwarte Ooievaar bij de Keijenhurk aanwezig. Het ongeringde exemplaar hield zich vrijwel uitsluitend bezig met poetsen en fourageren. Op 9 augustus verdween de vogel in zuidwestelijke richting, na eerst erg hoog te cirkelen.

Van 8 tot en met 23 augustus en ongeveer een week later weer tenminste twee weken lang, vertoefde een onvolwassen Lepelaar op de Landschotse heide.

Vermoedelijk ging het om hetzelfde exemplaar. Zover we weten is deze Lepelaar in deze periode nergens in de Kempen gesignaleerd, en dat mag zeer opmerkelijk worden genoemd.

Alleen op 11 augustus werd een Zomertaling ontdekt. Omdat deze soort in deze tijd van het jaar het eclipskleed draagt is het goed mogelijk dat exemplaren over het hoofd zijn gezien! Het aantal Wintertalingen bleef begin augustus aanvankelijk vrij stabiel, maar nam later via twee pieken beduidend toe. Het maximum getelde aantal bedroeg 134 exemplaren en het minimum 35.

Het aantal Wilde Eenden lag vaak tussen de 535 en de 675. Het vermoeden bestaat dat dat aantal ongeveer het vaste aantal pleisterende vogels geweest moet zijn. Uitlopers - naar maximaal 820 exemplaren - hebben waarschijnlijk betrekking op doortrekkers.

Kuifeend en Slobeend waren vrijwel onafgebroken op de vennen aanwezig, zij het in erg klein aantal. Het maximum aantal Slobeenden bedroeg 13, het aantal Kuifeenden 4. Eenmaal, op 24 augustus werd een Pijlstaart waargenomen, en merkwaardigerwijs eveneens slechts eenmaal een Tafelend, een soort die normaal geen ongewone verschijning is op de Landschotse heide!

Adres: Marialaan 26, 5541 CD Reusel (04976 - 2271).

